

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ: ДОСВІД КАФЕДРИ СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ, ЕКОНОМІКИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Дячишин В.І., Ковальська О.Р.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького м. Львів, Україна
Анотація. В статті оговорені форми онлайн-комунікацій, що забезпечують
інтерактивну взаємодію викладачів та студентів-медиків на різних етапах навчання та
інформаційну роботу з матеріалами інформаційної мережі. Обґрунтовано доцільність
застосування різних форм онлайн-комунікацій у період карантину та переваги й недоліки у
звичайній ситуації.

Ключові слова: дистанційне навчання, форми онлайн-комунікацій, медична освіта.

Вступ. Сучасне сьогодення можна назвати ерою інформатики, телекомунікацій та глобальної діджиталізації. Стрімкий злет інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій, онлайн-інструментів у життя суспільства останніми десятиріччями став підготовкою для вирішення завдань та проблем. Використання інформаційних ресурсів дозволяє вивести процес навчання на якісно високий рівень. Мова йде про використання новітніх комп'ютерних програм контролю за поточним чи кінцевим рівнями знань студентів-медиків, електронних підручників і часописів, мультимедійних презентацій, що є сучасною трансформацією класичних методів навчання [1,5,10]. Критерієм вибору інструментів для організації навчального процесу повинна бути відповідність поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможливорює досягнення очікуваних результатів навчання. Необхідно також ураховувати універсальність цих інструментів, щоб скоротити кількість різних платформ, які використовуються в системі навчання.

При виборі інформаційного ресурсу варто враховувати зрозумілість інтерфейсу. Перевагу краще надати україномовним ресурсам або таким, що мають інтуїтивно зрозумілий інтерфейс й врахувати особливі потреби студентів-медиків та засади універсальної доступності програмних засобів [2,3,6]. На сьогоднішній день, коли навчання відбувається за допомогою персональних пристроїв, слід особливу увагу звернути на розмаїття цих пристроїв та обирати ресурси, які максимально підходять для різних платформ (персональні комп'ютери, планшети, мобільні пристрої тощо).

Мета дослідження. Вивчення особливостей, переваг і недоліків дистанційної форми навчання при підготовці студентів-медиків: досвід кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я та пропозиції щодо удосконалення розвитку єдиного

інформаційного освітнього простору в Університеті, представлення навчального закладу в мережі Інтернет.

Матеріали та методи дослідження. Проведено ретроспективне вибіркове відкрите дослідження особливостей застосування дистанційної форми навчання на кафедрі соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького. У роботі використано бібліосемантичний та описово-аналітичний методи дослідження.

Результати та їх обговорення. Перші кроки в розвитку дистанційної освіти в Україні були зроблені ще наприкінці 90-х років. У лютому 1998 р. Верховна Рада приймає Закон України «Про національну програму інформатизації», в якому формулюються завдання з інформатизації освіти та визначаються напрямки їх реалізації.

Пройшло не так багато часу, як населення вперше зіштовхнулося з раніше не відомою хворобою – COVID-19, що внесла відповідні корективи в звичний алгоритм життя. Особливої уваги заслуговують зміни в галузі системи освіти, в тому числі медичної, адже освіта – це надзвичайно динамічний процес, який вимагає постійного вдосконалення від усіх учасників освітнього процесу. У зв'язку з карантинном, який запровадили в Україні для запобігання поширенню COVID-19, закрили заклади освіти, а студентів різних ЗВО перевели на дистанційне навчання. Під поняттям «Дистанційне навчання» розуміють відповідну форму навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання й самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі. Як і будь-яка система навчання, дистанційна освіта має схожі з класичною системою навчання цілі, зумовлені соціальним замовленням, зміст, що визначається чинними робочими навчальними програмами для певного типу навчального закладу, методи, організаційні форми та засоби освіти [4, 8].

Досить цікаво, що більшість студентів підтримує проведення онлайн-лекцій, їм подобається проходити в дистанційному форматі тестування у де відразу можна побачити свої бали, тут же здаються всі роботи, які можуть зберігатися на дисках в електронних архівах. Тішить екологічна свідомість наших студентів, які зауважували, що нарешті нема потреби друкувати навчально-методичні матеріали, ситуаційні та тестові завдання, значить економимо папір – зберігаємо глобальну екосистему.

Також варто звернути увагу на основні переваги дистанційної форми навчання для усіх ЗВО:

➤ час – студент може самостійно вирішувати, коли і скільки часу впродовж семестру йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе індивідуальний графік навчання;

- місце – студенти можуть вчитися, не виходячи з дому чи іншого місця, перебуваючи у будь-якій точці планети. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер з доступом в Інтернет. Відсутність необхідності щодня відвідувати навчальний заклад – безсумнівний плюс для людей з обмеженими можливостями;
- темп – студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів продивитись відео-лекції, перечитати переписку з викладачем;
- доступність навчальних матеріалів – доступ до всієї необхідної літератури відкривається студенту після реєстрації в системі дистанційного навчання, або він отримує навчальні матеріали електронною поштою. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи навчально-методичних рекомендацій;
- мобільність – зв'язок з викладачами здійснюється різними способами: як online, так і offline. Проконсультуватися з викладачем за допомогою електронної пошти іноді ефективніше та швидше, ніж призначити особисту зустріч при очній формі навчання;
- навчання в спокійній обстановці – проміжна атестація студентів дистанційних курсів проходить у формі online-тестів, тому в студентів менше причин для хвилювань, а також виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів, його соціальний статус та інші чинники;
- індивідуальний підхід – при традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного;
- дистанційна освіта дешевша – студенту не доводиться оплачувати дорогу, проживання.

Відповідно існують й певні недоліки, а саме:

- сильна мотивація – весь навчальний матеріал студент дистанційної форми навчання освоює самостійно, що вимагає достатньої сили волі, відповідальності та самоконтролю, ніхто його підганяти чи заохочувати до навчання не стане. Підтримувати відповідно високий темп навчання без контролю з боку вдається не всім;
- нестача практичних вмінь та навичок – проблематично якісно організувати дистанційне навчання за напрямами підготовки та спеціальностями, на яких передбачена велика кількість практичних занять. Навіть найсучасніші комп'ютерні тренажери не замінять майбутнім спеціалістам, а особливо лікарям «живої» практики;
- дистанційна освіта не підходить для розвитку комунікабельності – особистий контакт студентів один з одним і з викладачами та особливо пацієнтами мінімальний, а то й

цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи у команді;

➤ проблема ідентифікації студента – поки найефективніший спосіб простежити за тим, чи студент самостійно здавав іспити чи заліки – це відеоспостереження, що не завжди є можливим [7, 10].

Перед викладачами Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького також постали питання як організувати якісне онлайн-навчання за короткий проміжок часу, заряджати мотивацією до навчання студентів-медиків і бути готовим до технологічних проблем. На жаль, сьогодні ми не маємо закладів, які б займались підготовкою фахівців подібного класу. Також залишаються відкритими й питання про якість і композицію інфраструктури інформаційного забезпечення студентів у мережі, організації і здійснення оцінювання знань «дистанційних» студентів.

Відповідно, викладацьким складом кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я всі матеріали для дистанційного навчання студентів розміщуються та щорічно оновлюються на сайті кафедри та в системі Misa, створеної на платформі Moodle, Університету. У вільному доступі для студентів є посібники, підручники, навчально-методичні посібники та практикуми до всіх практичних занять, самостійних робіт вивчення, весь лекційний матеріал, основні законодавчі та нормативно-правові акти, первинні облікові форми та звітні форми, тематичний план лекцій, практичних занять, самостійної роботи студента, графіки консультацій, та інше. Як викладачі, так і студенти часто використовують інформаційні технології у підготовці до занять.

Викладацьким складом кафедри у дистанційному форматі використовується не лише університетська система Misa, а всі доступні безкоштовні інформаційні технології. Від початку впровадження карантину всі викладачі кафедри та студенти в силу обставин оволоділи методами дистанційного навчання та постійно вдосконалюють свої вміння та навички. Викладачами кафедри в дистанційному навчання використовуються такі системи: Viber, Google classroom, Google Meet Zoom, Skype, телеграм. Атестація випускників у форматі Об'єктивного структурованого практичного (клінічного) іспиту (ОСП(К)І) теж проводилася у системі ZOOM.

Найчастіше на кафедрі соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я використовуємо організаційно-технологічну модель дистанційної освіти: електронна пошта – це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді, а саме відповіді на теоретичні питання за тематикою заняття,

виконання самостійної роботи з використанням статистичних величин та їх інтерпретації, заповнення обліково-звітної форми та інше.

Всі практичні заняття викладацьким складом кафедри проводяться у форматі ZOOM – це сервіс для організації онлайн-конференцій та відеозв'язку, демонструємо матеріали на робочому столі свого ПК, смартфона чи планшета; організовуємо спільні чати для переписки й обміну матеріалами – як загальні, так і приватні; записуємо як свої звернення, так і спільні розмови; проводимо необхідну кількість конференцій. Даний формат дистанційного навчання обмежує контакт викладача й студента, звичайно це зручно й безпечно в умовах епідемії, але іноді створює психологічний дискомфорт та відчуття взаємодії не з живим організмом, а з інформаційною системою.

Наступна форма організаційно-технологічної моделі дистанційної освіти, що використовується у навчальному процесі кафедри це – тестування. Дана форма використовується як для визначення вхідного рівня знань, так і для поточного та підсумкового видів контролю, та дає можливість використовувати різноманітні тестові завдання різного рівня валідності. Використання тестування в порівнянні з іншими засобами контролю має низку таких переваг, а саме: універсальне охоплення всіх стадій процесу навчання; високу ступінь об'єктивності і, як наслідок, позитивний стимулюючий вплив на навчальну діяльність здобувачів; можливість його використання не тільки для контролю знань, умінь і навичок, але й для підвищення якості професійної підготовки здобувачів у цілому.

Отже, дистанційне тестування є не тільки засобом отримання необхідної інформації про динаміку процесів, що протікають у ЗВО, але й виконує функцію мотивації, а, значить, і управління пізнавальною діяльністю здобувачів. Дистанційне тестування є додатковим засобом безперервного контролю знань здобувачів денної форми навчання протягом семестру.

Європейська комісія схвалила План дій з цифрової освіти на 2021-2027 роки. У ньому акцентують увагу на двох важливих напрямках роботи: сприяння розвитку ефективної системи цифрової освіти (інфраструктура, зв'язок, технічні засоби, розвиток компетентностей викладацтва й учительства, високоякісний навчальний контент); покращення цифрових навичок (базові цифрові навички з раннього віку, боротьба з дезінформацією, забезпечення рівного доступу всім до цифрового навчання).

Висновки та перспективи. Оговорене вище підтверджує технічні можливості, доцільність та переваги дистанційної форми навчання. Зрозумілим та очевидним на сьогоднішній день є важливість застосування усіх можливих методик дистанційного навчання у підготовці студентів медичного ЗВО в екстрених ситуаціях, які ми маємо сьогодні. Варто зазначити, що якісна підготовка лікарів можлива лише за умови вдалого поєднання сучасних інформаційних технологій та практичної роботи на клінічних базах. Впровадження

у традиційний навчальний процес елементів дистанційного навчання суттєво підвищує якість освіти, дає широкі можливості для професійного розвитку. Дистанційна освіта спрямована на розширення освітнього середовища, на найбільш повне задоволення потреб і прав людини в галузі освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Григоришин П.М., Махрова Є.Г., Ходоровський В.М. Дистанційні технології навчання: досягнення, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник проблем біології і медицини*. 2013. Вип. 2 (100). С. 68-72.
2. Дівнич Т.Я. Дистанційна форма навчання у вищому навчальному закладі як одна із технологій організації навчального процесу. *Вісник проблем біології і медицини*. 2015. Вип.
3. Гончарова Н.Г., Кірсанова О.В., Светлицький А.О. Реалізація моделей дистанційного навчання у вищих медичних навчальних закладах. *Актуальні питання фармацевтичної і медичної науки та практики*. 2014. № 1 (14). С. 93-96.
4. Єрошенко Г.А., Шепітько В.І., Якушко О.С., Лисаченко О.Д. Досвід проведення дистанційної форми навчання на кафедрі гістології, цитології та ембріології. *Вісник проблеми біології і медицини*. 2020. №2 (156). С.194-197.
5. Ушкаленко І.М., Зелінська Ю.С. Дистанційна форма навчання у вищих навчальних закладах України та інших країн світу. *Ефективна економіка*. 2018. №4. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/63.pdf
6. Толочко В. М. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php.
7. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в закладі освіти. Методичні рекомендації МОН України. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
8. Репозиторій ЛНМУ ім. Данила Галицького. https://new.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/dept/nv_dept/
9. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.). відп. ред. Л.Б.Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с. Режим доступу: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf
10. Види дистанційних занять [Електронний ресурс]. Українська педагогіка. 2018. Режим доступу: <http://ukped.com/skarbnichka/674-.html>

REFERENCES

1. Grigorishin PM, Makhrova EG, Khodorovsky VM Distance learning technologies: achievements, problems and prospects. *Visnyk problem biolohiyi i medytsyny*. 2013. Vip. 2 (100). P. 68-72. [in Ukrainian]
2. Divnych T. Ya. Distance learning in higher education as one of the technologies of organization of the educational process. *Visnyk problem biolohiyi i medytsyny*. 2015. Vip. 1. [in Ukrainian]
3. Goncharova NG, Kirsanova OV, Svetlitsky AA. Implementation of distance learning models in higher medical educational institutions. *Aktual'ni pytannya farmatsevtichnoyi i medychnoyi nauky ta praktyky*. 2014. № 1 (14). P. 93-96. [in Ukrainian]
4. Yeroshenko HA, Shepitko VI, Yakushko OS, Lysachenko OD. Experience of distance learning at the Department of Histology, Cytology and Embryology. *Visnyk problem biolohii i medytsyny*. 2020. №2 (156). P. 194-197. [in Ukrainian]
5. Ushkalenko IM, Zelinskaya YS. Distance learning in higher education institutions of Ukraine and other countries. *Efektivna ekonomika*. 2018. №4. [Electronic resource]. Access mode: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/63.pdf [in Ukrainian]
6. Tolochko V.M. Problematic aspects of distance education and possibilities of its use in Ukraine. [Electronic resource]. Access mode: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php. [in Ukrainian]
7. Lototska A., Pasichnyk O. Organization of distance learning in an educational institution. Methodical recommendations of the Ministry of Education and Science of Ukraine. 2020. [Electronic resource]. Access mode: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf> [in Ukrainian]
8. Repository of LNMU named after Danylo Halytsky https://new.meduniv.lviv.ua/uploads/repository/dept/nv_dept/ [in Ukrainian]
9. Distance learning as a modern educational technology [Electronic resource]: materials of the interuniversity webinar (Vinnytsia, March 31, 2017). resp. ed. LB Lishchynska. Vinnytsia: VTEI KNTEU, 2017. 102 p. Access mode: http://www.vtei.com.ua/images/VN/31_03.pdf [in Ukrainian]
10. Types of distance learning [Electronic resource]. Ukrainian pedagogy. 2018. Access mode: <http://ukped.com/skarbnichka/674-.html> [in Ukrainian]

**FEATURES OF DISTANCE FORM OF TRAINING IN THE
PREPARATION OF MEDICAL STUDENTS: EXPERIENCE OF THE
DEPARTMENT OF SOCIAL MEDICINE, ECONOMICS AND HEALTH
CARE ORGANIZATION**

Diachyshyn V.I., Kovalska O.R.

Abstract. The article discusses the forms of online communication that provide interactive interaction of teachers and medical students at different stages of learning and information work with the materials of the information network. The expediency of using various forms of online communications during the quarantine period and the advantages and disadvantages of the usual situation are substantiated.

Key words: distance learning, forms of online communications, medical education.

Дячишин Віра Іванівна, ORSID ID 0003-2363-0059, +380676750813